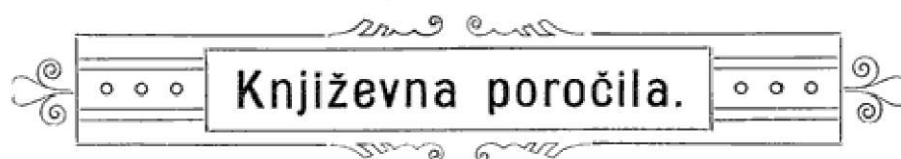

Med 16. in 26. marcem 1837 je javil Vraz Prešernu, da bi mu „poslal rad nekoliko balad, če bi jih hotel spraviti v »Illyrisches Blatt« (Kor O, 388); 2. aprila mu je sporočil, da že zbirata z Miklošičem gradivo za „Metuljčka“, konkurenta „Čbelici“, ga vabil, naj „pošlje skoro obljubljenе prinose“ zanj, ter pokazal na osnove Štajercev: Kvasov nečak na mariborski gimnaziji piše epos, neki mariborski kaplan (= Lovro Vogrin) sonete, neki 19letni nadebudni Slovenec v Gradcu (= Davorin Trstenjak)¹⁾ pesmice in izvirno dramo, Miklošič tudi nekaj, on sam se bavi z načrtom večje epske pesmi à la Prešernov „Kerst“ in zлага balade à la „Dervar“, ki ga pošilja objednem s tremi drugimi plodovi svoje Muze za „Čbelico“ (Děla V, 156—8), oziroma za „Illyrisches Blatt“, kjer bi se jim naj dostavila „opomba, da so vzeti iz petega zvezka Čbelice“ (Preš. ostalina). Sredi junija je prispela v Ljubljano novica o „snovanju fonda za izdajo slovenskih knjig“ v Gradcu²⁾, z Vrazovim pismom Prešernu z dne 19. novembra pa poročilo, da izda Vraz pri Gaju narodne pesmi, čim odpre ta svojo tiskarno, in s poročilom opomin, naj pošljeta Prešeren in Vraz čimprej obljubljeni zbirki (Děla V, 163, 165.)

(Dalje prihodnjič.)

Dr. Matko Potočnik: Vojvodina Koroška. I. zvezek. Prirodnoznanstvi, politični in kulturni opis. Ljubljana 1909. Izdala „Matica Slovenska“. V. 8ⁿ 184 str. 17 slik in jezikovni zemljevid. (Slovenske zemlje VI. del.)

Vsaka nova knjiga Slovenske zemlje nam jasneje dokazuje, da je načrt, kakršnega je napravila „Matica Slovenska“ za opis slovenskega ozemlja, zgrešen, zlasti kolikor se tiče prirodnoznanstvega dela, torej pravega opisa slovenske zemlje. Ta bi se ne smela popisovati po posameznih kronovinah, marveč po zemljepisnih pokrajinah. Prirodnoznanstvi zemljepis ne pozna političnih mej in zato tudi ne političnih kronovin. Zanj so merodajne edino le prirodne meje, ki obdajajo pokrajine ali gorske skupine z enakimi ali vsaj sorodnimi sestavinami in oblikami ter tvorijo geografske pokrajine. Takih zemljepisnih (v ožjem pomenu besede) pokrajin je na Slovenskem cela vrsta: Julijske Alpe, Karavanke, Kamniške Alpe, Celovška kotlina, Pohorje, Slovenske gorice, Ljubljanska kotlina, Kras itd., in po teh pokrajinah bi se naj opisovalo slovensko ozemlje, potem bi dobili za vsako teh zemljepisnih pokrajin monografjo — kakor so na pr. Seidlove Kamniške Alpe —

¹⁾ M. Murko Miklosichs Lehr- und Jugendjahre, S. A. aus Forschungen zur neueren Literaturg. Festgabe für Richard Heinzel. Weimar 1898, 46.

²⁾ Vraz Kastelcu 10. VI. 1837, Zvon XXII, 544.

ki naj bi nam podala ne samo jasno geografsko sliko dotičnega ozemlja, marveč tudi verno sliko ondrotnih prebivalcev in njih življenja, ki je pod najožjim vplivom zemljepisnih razmer in se zato izpreminja ne od kronovine do kronovine, marveč po zemljepisnih pokrajinah. To bi bil moderni, sedanji zemljepisni metodi odgovarjajoči opis naših pokrajin, ki bi nam jasno pokazal, kako smo Slovenci v različnih pokrajinah različno odvisni od zemlje, kako je ta različno vplivala na nas in ustvarila razne tipe Slovencev. Sedanje opisovanje po političnih pokrajinah povzroča, da se mora opis istih zemljepisnih pokrajin ponavljati — Julijske Alpe se opisujejo na pr. pri Koroški že v tretje, a dobre slike o njih še vedno nimamo —, dalje da se prirodnoznanstvi del vsake knjige obdela prav mačehovsko, politični del pa preveč raztegne, in da utrjuje končno provincijalizem, proti kateremu se sicer bojujemo in skušamo podreti zgodovinske meje, a jih na ta način še bolj utrjujemo.

Ako presojamo s pravkar opisanega geografskega stališča šesti zvezek Slovenske zemlje, mu moramo v marsičem oporekati, predvsem, da je prirodnoznanstvi del nedovolj skrbno in po stari metodi prejšnjih pisateljev obdelan. Dr. Potočnik je seveda nadaljeval v istem zmislu in po istem načinu, ki je že bil vpeljan! Podrobneje se v njegovo delo ne morem spuščati, ker poznam premalo natanko opisane dele Koroške dežele. Navesti hočem le nekaj opazk.

Pri nobeni znanstveni knjigi ne sme manjkati navedbe uporabljene literature. Tu je ni, dasi pravi pisatelj v predgovoru sam, da je uporabil „zelo veliko virov“. Človeka potem neprijetno dirne, če primerja pisateljevo Koroško, recimo z Orožnovo Kranjsko in najde cele stavke in odstavke skoraj dobesedno ponatisnjene. Pri geološkem opisu dežele bi se moral ozirati pisatelj v kvarterni dobi malo več na ledeno dobo, ki je največje važnosti za današnje oblike gora in dolin. Obraz Celovške kotline se je zlasti v tej dobi vsled Dravskega ledenika popolnoma preobrazil. Ker je že izšel zadnji del znamenite Penck-Brücknerjeve knjige: „Die Alpen im Eiszeitalter“, ki opisuje ravno naše pokrajine v ledeni dobi, bi bil pisatelj lahko tudi to občutno vrzel zadelal. Pri goropisu je pisatelj premalo poudarjal, kako so posamezne današnje oblike nastale in kako so odvisne od svoje notranjosti, od sestavin, iz katerih so zgrajene. Manjka tudi lepih pokrajinskih opisov, slik. Suhoparno naštevanje gora in višin ne ugaja in je brez pomena; zato imamo zemljevide. Na str. 14 navaja pisatelj na deželni meji med Štajersko in Koroško gorovje Gorica, ki ga na str. 5 imenuje tudi Korica, kar je vsekakor nemško ime Koralpe, ki pa ni prvotno. Ljudstvo imenuje gorovje, kakor se mi je povedalo, Golca, Golica. Isto ime je čitati tudi pri Begu. Erben imenuje pogorje Golovec (Vojvodstvo Koroško str. 5). Ne vem, zakaj rabi pisatelj za Wasserscheide enkrat raztečje (str. 3, 8, 18...), drugič razvodje; zadnji izraz je običajen. Za Moräne imamo poleg tujke lepi slovenski izraz groblja.

Drugi del knjige: Politični opis in prebivalstvo dokazuje, da je bil pisatelj pri nabiranju tvarine za ta del svojega spisa jako marljiv in vesten ter je v resnici zbral prav mnogo podatkov. Pri prebivalstvu po narodnosti pisatelj ni navedel, po kakih zaključkih je prišel do 120.000 Slovencev na Koroškem, ker ni navedel vira. Ker pojasnjuje ta del narodnostni zemljevid, naj omenim, da tudi tukaj pisatelj ni omenil vira, iz katerega je črpal podatke. Zemljevid je najbrž izdelan po podatkih privatnega štetja, kajti Wuttejev zemljevid, ki je izdelan na podlagi uradnega štetja za l. 1900, je za nas veliko neugodnejši. Zlasti jasno se kaže na njem pogubni vpliv Celovca in Beljaka ter železnic, kar je treba posebe poudariti.

Skrbno in vestno sta obdelana tudi tretji in četrti del knjige.

Kar se tiče slik, je škoda, da se niso natisnile na koncu knjige na boljši papir, kakor se je to storilo pri Seidlovi knjigi. Tako pa je cela vrsta slik pokvarjena. Glede jezika moram omeniti, da je bila korektura premalo vestna. Že takoj v naslovu čitamo „prirodnoznanstveni, političen in kulturni opis“; med ljudstvom in njihovim opravičanjem (5), na str. 12. trajati namesto nastati; neprijetno udarja na uho vedni „je“; čudno se glasi „blato spušča vodo skozi“ (12) namesto propušča.

Jos. Breznik.

O rabi dovršnih in nedovršnih glagolov v novi slovenščini. Spisal l. 1903. in pozneje popopolnil Rajko Perušek.

Razpravo s tem naslovom je obelodanilo letošnje izvestje prve državne gimnazije ljubljanske in urednik „Ljubljanskega Zvona“ me je nagovoril, naj bi napisal poročilo o tej programski razpravi. Izrečno se sicer v svoji tozadevni prošnji gosp. urednik ni tako izrazil, pa misliti si je morda utegnil takole: „Sprožil je bil pred dvajsetimi leti tisto nesrečno teorijo o sedanjičnosti — zakaj ne sedanji ničnosti? — perfektivnih glagolov L. P., primerno je torej, da napiše tudi L. P. referat o razpravi, ki to njegovo teorijo pobija in izpodnaša, — naj le brani ta samopašni, samoumi in samouki teoretik sam svoje stališče, če je more.“ — Če je gosp. urednik naloživši meni ta referat mislil tako, kakor sem mu v ravno navedenih besedah podtaknil, naložil mi je seveda za služeno pokoro, češ, naj le skesano priznam svojo zmoto, ker le tako je mogoče, da še ozeleni suha vejica mojega nesrečnega slovničarjenja. Parkrat se mi je sicer že ponujala prilika, ko so me zaradi te nedokazane in nedokazljive (?) teorije glede sedanjičnosti dovršnikov prijemali in podajali, — nudila se mi je, pravim, prilika, da bi bil šel skesano vase ter prihuljeno požebrał edino pravilni (?) slovanski „izpovedujem se“, zatajivši naš slovenski „izpovem se“, toda upornost, — ne sicer trma in vsevedna svojeglavnost, pač pa neomajano prepričanje, da je edini pravilni „praesens effectivum“ samo „dam, izročim, izpovem, odpustim“, ne pa „dajem, izročam, izpovedujem, odpustčam“ i. t. d., ta uverjenost mi ni dala in mi še danes ne dá, da bi se uklonil in priznal nasprotnikom kakršnokolisibodi opravičenost premembe Prešernovega verza

„Vam izročim, prijatla dragi mani“,

češ da se mora pravilno glasiti:

„Izročam vam, prijatla dragi mani“.

Niti tega ne morem priznati, da bi bila s slovniškega stališča taka prememba kakorkolisibodi opravičena poprava in izboljšba. Ne in trikrat ne!

Podajati me je blagovolil zaradi trditve, da pozná slovenščina pravi sedanjik perfektivnih glagolov z zgolj dejanskim pomenom brez kake primesi durativnosti, — najprej g. Bežek — nekako iz hvaležnosti za neanimožno poročilo o njegovi programski razpravi o Ravnikarjevi slovenščini, — podajal me je pozneje nekoliko tudi g. Mencej, jaz pa uvidevši, da smo približno v enaki situaciji, kakor nam jo slika n. pr. Plato v 22. poglavju svojega Protagora, sem se pustil prijemati in podajati ter se tiho zadovoljil s tem, da je bil g. p. St. Škrabec, znani trezni poznavec slovenščine, in gospoda bodo že blagovolili priznati, da tudi slovanščine, pristopil na mojo stran in (v Arch. f. slav. Phil. XXV, 554) poskusil znanstveno dokazati opravičenost perfektivnih glagolov za gotove slučaje, za katere sicer slovenski učenjaki to opravičenost tajé in v katerih merodajna pišoča masa postavlja le imperfektivne glagole. Mislil sem si s Ciceronom, če smem govoriti v priliki: „Cato ille noster, qui mihi est pro centum milibus“ ter sem molčal, češ: „pusti vrednejše govoriti, nego si ti,“ — zahvalo pa sem mu dolžan zaradi